

**Młode Miasto Gdańsk
(1380–1455)
i jego patrymonium**

*Przyjaciołom z Aniołków, Diabełkowa,
Suchanina i Studzienki*

Piotr Samól

**Młode Miasto Gdańsk
(1380–1455)
i jego patrymonium**

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
Gdańsk 2018

Recenzja
prof. dr hab. Janusz Tandecki
prof. dr hab. Joachim Zdrenka

Redakcja wydawnicza
Anna Świtalska-Jopek

Koncepcja graficzna okładki
Piotr Samól

Projekt okładki i stron tytułowych
Karolina Zarychta
www.karolined.com

Skład i łamanie
SUNNY

Mecenas Wydania

© Copyright by Uniwersytet Gdański
Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-7865-752-1

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel./fax 58 523 11 37, tel. 725 991 206
e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl
www.wyd.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: www.kiw.ug.edu.pl

SPIS TREŚCI

SŁOWO WSTĘPNE · 9

WPROWADZENIE · 11

GENEZA POWSTANIA,
PRZESTRZEŃ I USTRÓJ MŁODEGO MIASTA · 37

Lokacja Młodego Miasta · 37

Przed założeniem miasta · 37

Proces lokacji · 50

Przywilej lokacyjny · 55

Dochody skarbowe pobierane z Młodego Miasta przez władcę terytorialnego · 59

Przestrzeń miasta · 64

Położenie strefy osadniczej · 64

Granica między Starym i Młodym Miastem · 68

Ulice i ich zagospodarowanie · 78

Port – Bollwerk · 84

Patrymonium i jego przestrzeń · 86

Suchanino · 86

Wykup Rutek · 88

Łąki nad Wisłą · 90

Swerenis · 93

Ustrój Młodego Miasta · 95

Zasadźca – dziedziczny sołtys · 95

Rada · 96

Sędzia · 106

Ława · 109

ORGANIZACJA KOŚCIELNA W MŁODYM MIEŚCIE · 111

Topografia sakralna Młodego Miasta · 111

Teorie dotyczące liczby kościołów · 111

Jeden czy dwa szpitale św. Jakuba? · 118

Hipotetyczne położenie klasztoru Karmelitów · 123

Położenie kościoła św. Bartłomieja · 126

Dzieje świątyń · 128	
Kościół św. Bartłomieja i proboszczowie Młodego Miasta · 128	
Klasztor Karmelitów i kościół Najświętszej Maryi Panny · 139	
Szpital Wszystkich Bożych Aniołów · 147	
Szpital św. Jakuba · 150	
LUDZIE I GOSPODARKA · 159	
Demografia Młodego Miasta · 159	
Szacunkowa liczba mieszkańców · 159	
Problem obywatelstwa gmin w Gdańsku · 166	
Próba ustalenia tendencji demograficznych w Młodym Mieście · 174	
Elita polityczna i gospodarcza · 178	
Setheler – von Oringen · 179	
Von Kantén – Rycquin – Zukowen · 187	
Stoltzefuss – Heiland – Rosenthal · 193	
Powiązani z elitą władzy: Koch, Wittenburg, Ficke, Schönau, Ewerd, Gleibitz · 196	
Źródła dochodów mieszkańców · 201	
Handel · 201	
Główne towary przeładowywane w porcie Młodego Miasta · 201	
Cło funtowe · 205	
Kontakty handlowe Młodego Miasta · 209	
Jarmark · 213	
Uwagi ogólne o handlu Młodego Miasta · 214	
Rzemiosło i działalność wytwórcza · 216	
Rynek budowlany · 221	
Rynek kapitałowy (kredyt) · 224	
LIKwidACJA MŁODEGO MIASTA · 237	
Przed wybuchem wojny trzydziestoletniej · 237	
Pierwsze zniszczenie Młodego Miasta · 237	
Współpraca między Młodym Miastem a pozostałymi gminami w Gdańsku · 244	
Młode Miasto w pierwszym roku wojny trzydziestoletniej · 254	
Inicjatywa Związku Pruskiego (do bitwy pod Chojnicami) · 254	
Próba restytucji władztwa krzyżackiego i zburzenie miasta · 257	
Po rozbiórce Młodego Miasta · 266	
Postawy byłych mieszkańców Młodego Miasta w okresie wojny trzydziestoletniej · 266	
Likwidacja młodemiejskiego patrymonium · 273	
Nicolaus Stoltzefuss w służbie Zakonu · 275	
EPILOG – MŁODE MIASTO JAKO TZW. MIASTO NOWE · 287	
Problematyka lokacji · 287	
Relacje „nowego miasta” z władcą terytorialnym i sąsiednią gminą · 297	
Likwidacja samodzielności gmin · 304	

PODSUMOWANIE · 309

WYKAZ SKRÓTÓW · 315

SPIS ILUSTRACJI · 317

SPIS TABEL · 320

SPIS TABLIC · 321

BIBLIOGRAFIA · 322

Źródła archiwalne · 322

Źródła drukowane · 324

Opracowania · 327

SUMMARY. The Young City (*Jungstadt*)
in Gdańsk (1380–1455) and Its Territory · 345